

Людмила Дем'яненко,
стар. наук. співр. інформаційно-аналітичного відділу ФПУ,
канд. філол. наук

ПЕРСПЕКТИВИ ВСТУПУ УКРАЇНИ В НАТО (У КОНТЕКСТІ ОСТАННІХ ПОДІЙ)

Опубліковано: Дем'яненко Л. Перспективи вступу України в НАТО (у контексті останніх подій) // Діяльність Президента України в умовах російсько-української війни. 2023. Випуск 10 (54). С. 32-38.

Історія взаємовідносин «Україна – НАТО» розпочалась восени 1991 року і не втрачає актуальності впродовж усіх наступних років. Прагнення членства в Північноатлантичному альянсі закріплене в українській Конституції. Але процес вступу до НАТО гальмувався через окупацію частини української території Росією, хоча експерти вважають, що існують альтернативні шляхи інтеграції України в Альянс. Російське вторгнення призвело до зростання євроатлантичних настроїв українців до рекордних показників – 86 % українців виступають за приєднання до Альянсу.

Ухвалюючи політичне рішення щодо вступу або не вступу країни-апліканта до НАТО, держави-члени зважують, серед іншого, чи посилить цей вступ безпеку Альянсу, чи, навпаки, принесе більше ризиків.

«Фінська модель» на певних етапах в минулому викликала інтерес у українських дослідників як одна із безпекових опцій, що передбачала б тісну співпрацю з НАТО без вступу до нього. Впродовж десятиліть Фінляндія та сусідня Швеція впроваджували стандарти Альянсу, проводили спільні навчання та розвивали оборонну співпрацю із державами-членами НАТО, зберігаючи при цьому нейтралітет.

Утім, після повномасштабного вторгнення росії в Україну, обидві країни швидко ухвалили рішення про вступ до НАТО, а у самому Альянсі країнам-аплікантам забезпечили вступ «екстерном», який не вимагав виконання Плану дій щодо членства (ПДЧ). Після безповоротного вибору обох країн на користь НАТО та наповнення поняття «фінляндизації» абсолютно новим змістом, фінський та шведський кейс – утім, цього разу кейс блискавичного вступу до Альянсу – знову стає цікавим для України ([Європейська правда](#)).

Вступ до НАТО, який, згідно з останнім опитуванням, на референдумі підтримали б 86 % громадян, залишається однією з основних безпекових опцій для України після перемоги. Так само актуальною залишається і формула успішної підготовки України до вступу, яку впродовж тривалого часу як мантру повторювали натівські високопосадовці та українські експерти: «Україні потрібно набути максимальної взаємосумісності з державами-членами НАТО, щоб, коли відкриється політичне вікно можливостей, бути готовою заскочити у вагон потяга, який мчить на високій швидкості уперед». Однак як саме набути цієї взаємосумісності та сприяти тому, щоб політичне

вікно можливостей таки відкрилось одного дня?.. ([Реанімаційний пакет реформ](#)).

До повномасштабного вторгнення росії деякі країни Альянсу розглядали вступ України до НАТО радше як ризик, аніж перевагу. Українська сторона неодноразово шукала зворотні аргументи. Зокрема, у 2021 році Центр «Нова Європа» виокремив такі внески України у трансатлантичну безпеку: цінний досвід у боротьбі з гібридними загрозами, допомога в пандемічні часи, участь у місіях та операціях Альянсу тощо ([Центр «Нова Європа»](#)). І після перемоги Україні так само необхідно буде продовжувати проводити адвокаційну роботу щодо переваг для НАТО від членства України з урахуванням здобутого бойового досвіду.

Військова взаємосумісність або можливість армій держав-членів діяти злагоджено та розуміти одне одного під час спільних навчань, місій та операцій є основою НАТО та наріжним каменем для вступу нових держав-членів.

За деякими даними, Швеція та Фінляндія досягли повної взаємосумісності з НАТО ще 15 років тому ([Європейська правда](#)).

Для порівняння, станом на кінець 2021 року в Україні було запроваджено 21 % стандартів Альянсу (255 стандартів та керівних документів НАТО, здебільшого оперативних та адміністративних) ([Міністерство оборони України](#)).

Щоправда, потрібно враховувати, що під час повномасштабного вторгнення, Україна запровадила також велику кількість натівських практик, іноді навіть не помічаючи цього.

Незважаючи на різницю в досягненнях, впадає в око те, що Україна має доступ майже до усіх тих самих інструментів для набуття взаємосумісності з Альянсом, що і Фінляндія та Швеція ([Європейська правда](#)).

Сфери, у яких Україна поки відстає від Швеції та Фінляндії за рівнем взаємосумісності з НАТО:

– Матеріальне забезпечення фінської та шведської армій з 1990-х років відповідає стандартам Альянсу. Та хоча Україна суттєво відставала від Фінляндії та Швеції до початку повномасштабного вторгнення, але наразі ситуація суттєво змінюється: з отриманням та опануванням зброї західного зразка, в країні почався перехід на матеріально-технічні стандарти Альянсу ([Укрінформ](#)).

– Володіння англійською мовою, необхідне для роботи із натівськими документами та для розуміння військовослужбовцями один одного, є на високому рівні серед фінських та шведських військових, на відміну від українських. Це обумовлено високим рівнем володіння англійською мовою у Швеції та Фінляндії в цілому (за різними даними, 90 % та 70% населення відповідно) ([Реанімаційний пакет реформ](#)). Хоча конкретна ціль щодо підвищення рівня володіння однією з офіційних мов Альянсу прописана в низці українських документів, в Україні тривалий час зберігалась проблема недостатнього володіння англійською, зокрема, через те, що військові звільнялись з армії ([Центр «Нова Європа»](#)). Серед причин були:

неналежне грошове забезпечення та забезпечення житлом, недостатні можливості кар'єрного зростання, неналежне ставлення до особового складу тощо ([Реанімаційний пакет реформ](#)).

Фінські аналітики відзначають, що процес розбудови довіри може бути прискорений за допомогою міцних двосторонніх відносин з країнами-членами НАТО, які б виступали «спонсорами» та пропонували можливості для співпраці, вигідні для країни-партнера та Альянсу.

Для України такими спонсорами могли б стати Велика Британія та Польща в рамках новоствореного тристороннього формату співпраці, який наразі сторони розглядають як безпековий формат допомоги Україні ([Реанімаційний пакет реформ](#)).

30 вересня 2022 року Президент України Володимир Зеленський, Голова Верховної Ради Руслан Стефанчук та Прем'єр-міністр Денис Шмигаль підписали заявку України на вступ до НАТО у пришвидшеному порядку. Володимир Зеленський зазначив, що такий пришвидшений порядок можливий з огляду на те, що цього року Швеція та Фінляндія теж подали заявки на вступ до Альянсу без плану дій щодо членства.

Президент України Володимир Зеленський заявив, що «Де-факто ми вже пройшли свій шлях до НАТО. Де-факто ми вже довели сумісність зі стандартами Альянсу. Вони реальні для України – реальні на полі бою та в усіх аспектах нашої взаємодії. (...) Ми довіряємо одне одному, ми допомагаємо одне одному, і ми захищаємо одне одного. Це і є Альянс. Де-факто. Сьогодні Україна подає заявку, щоб зробити це де-юре. За процедурою, яка відповідатиме нашому значенню для захисту всієї нашої спільноти. У пришвидшеному порядку» ([Українська правда](#)).

Відтак, наступна зустріч глав держав та урядів країн НАТО відбудеться у Вільнюсі 11–12 липня 2023 року.

Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг запросив Президента Зеленського взяти участь у саміті НАТО у Вільнюсі. Він сказав: «Я твердо вірю, що це буде сильним знаком нашої солідарності, підтримки, яку союзники надають Україні, і сподіваюся, що пан Зеленський зможе бути присутнім. Звичайно, це залежатиме від ситуації в Україні, яка все ще перебуває у розпалі війни» ([Укрінформ](#)).

За його очікуваннями, зустріч у Вільнюсі продемонструє єдність НАТО у підтримці України. «Я сподіваюся, що ми домовимося про нові кроки та заходи, про довгострокову підтримку України, розширення нашого партнерства», – зазначив генсек НАТО.

Він також сподівається, що союзники узгодять нові плани регіональної безпеки, нову модель сил, при цьому мають бути збільшені інвестиції в оборону. «Поки що жодних рішень не прийнято, але я думаю, що поріг у 2 % від ВВП має бути не стелею, а підлогою, мінімальними витратами на оборону», – підкреслив Столтенберг ([Укрінформ](#)).

Отже, Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг впевнений, що саміт Альянсу за участю Президента Володимира Зеленського стане сильним знаком солідарності й підтримки України з боку союзників.

Згодом відбулася зустріч Міністра оборони України Олексія Резнікова із Генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом, під час якої обговорювали успішні рішення щодо подальших кроків імплементації стандартів НАТО.

«Обговорили з Генеральним секретарем НАТО Єнсом Столтенбергом наші успішні рішення щодо подальших кроків імплементації стандартів НАТО», – повідомив міністр оборони України Олексій Резніков.

Зазначається, що серед обговорених рішень було впровадження системи LOGFAS – однієї з інформаційних систем логістики НАТО та країн-членів НАТО.

«Якщо коротко, це про мінімізацію часу планування і максимізацію швидкості обміну логістичними планами, звітами, як в силах оборони України, так і з нашими партнерами. Це – про прозорість, підзвітність та повну відкритість з нашого боку», – розповів Резніков ([Міністерство оборони України](#)).

Міністр розказав генсеку НАТО, як працює LOGFAS в Україні. Столтенберг, у свою чергу, привітав ці важливі кроки.

«Довіра, прозорість, єдність і впевненість в Перемозі України. Це те, на чому будуються наші відносини з усіма партнерами і друзями України», – додав Резніков ([КиївВлада](#)).

Своєю чергою, під час спільної з Прем'єр-міністром Фінляндії Санною Марін пресконференції в Києві, Президент Володимир Зеленський заявив, що очікує від липневого Вільнюського саміту НАТО кроків Альянсу назустріч Україні щодо гарантій безпеки.

«Що стосується саміту у Вільнюсі. Ми запрошені, але ми хотіли б, щоб були якісь відповідні кроки вперед, окрім того статусу, який сьогодні є у нас, у наших відносинах з НАТО», – сказав глава держави.

Володимир Зеленський висловив вдячність всім країнам-членам НАТО, які підтримують українців на полі бою. Водночас Президент наголосив на важливості отримання гарантій безпеки для України.

«Навіть якщо ми не можемо бути в НАТО в час війни, ми б хотіли мати відповідні гарантії безпеки на цьому шляху, поки ми ще не в НАТО. І саме відповідних кроків назустріч з боку держав НАТО до України, до цих гарантій безпеки ми й очікуємо на Вільнюському саміті», – підкреслив Зеленський ([Президент України Володимир Зеленський](#)).

Литовський європарламентарій Андрюс Кубілюс вважає, що Україна може вступити до НАТО у 2024 році, а до Європейського Союзу – у 2029.

«...Визнаю: не все так просто. Але ми все ж таки бачимо перспективу повного членства України в ЄС у 2029 році», – заявив політик ([Укрінформ](#)).

Він нагадав, що у резолюціях Європарламенту записано, що переговори з Україною щодо вступу до ЄС мають розпочатися 2023 року. «І ми хочемо, щоб вони проходили так, як із Центральною Європою. У Литви на переговори з ЄС пішло три роки, у Польщі чотири роки – це країна велика, співмірна з Україною», – сказав Кубілюс.

Як він зауважив, у Європарламенті є думка, що переговори з Україною можуть добігти кінця до 2027 року, коли Литва головуватиме в Євросоюзі. «Ще рік-два потрібно на ратифікацію договору в усіх 27 членах ЄС. Якщо працювати в гарному темпі, то можна сподіватися, що вже 2029 року Україна зможе брати участь у виборах Європейського парламенту як повноцінний член ЄС», – зазначив євродепутат ([Укрінформ](#)).

Щодо вступу України до НАТО, то, на думку Кубілюса, у «кращому разі» це було б можливо на саміті у Вільнюсі, у липні 2023 року, але мало ймовірно.

«Але після Вільнюського саміту наступного року буде саміт у Вашингтоні. І в мене є відчуття, що ми у Вільнюсі можемо зробити хорошу підготовчу роботу, а у Вашингтоні наступного року – закінчити її», – сказав литовський політик.

Прем'єр-міністр Великої Британії Ріші Сунак закликав завершити розробку гарантій безпеки для України до саміту НАТО в липні ([УНІАН](#)).

На Мюнхенській конференції з безпеки Сунак підтримав вступ України до НАТО, але наполягав, що до цього часу Київ повинен отримати гарантії безпеки. «Нам потрібно подумати про те, як в майбутньому ми будемо захищати безпеку України... Це розмова, яку ми повинні почати, тому що саміт у Вільнюсі – гарне місце для (її) завершення», – сказав він ([Bloomberg](#)).

Держсекретар США Ентоні Блінкен це підтримав, уточнивши, що крім цієї війни Захід повинен забезпечити умови, щоб Москва не становила загрози для України в майбутньому, коли країна захоче приєднатися до НАТО.

Обраний, але ще не чинний президент Чехії Петро Павел теж заявив про те, що НАТО має прийняти Україну до свого складу відразу після закінчення війни, оскільки українська армія буде найдосвідченішою на континенті. «Поки триває війна, про вступ України в НАТО мови бути не може, оскільки це призведе до війни між ядерними країнами. Однак після встановлення миру Альянс має розглянути питання членства України. ... Україна заслуговує на те, щоб її розглядали як нового члена НАТО – за дотримання стандартів, за захист цінностей, які важливі для всіх нас. А ще українські військові, будуть, мабуть, найдосвідченішими з усіх, і були б великою перевагою для країн НАТО», – заявив Павел ([Deutsche Welle](#)).

Президент Європейської народної партії Манфред Вебер заявив, що відмова Україні в наданні ПДЧ в ході саміту Альянсу в Бухаресті в 2008 році було помилкою. Членство України в Північноатлантичному альянсі – одна з умов архітектури безпеки в Європі. Вступ до НАТО можливий після завершення війни.

«Якщо зараз ми запросили в НАТО Фінляндію і Швецію, то для мене фундаментально ясно, що Україна має рівно те ж право! У Фінляндії близько 1400 кілометрів кордону з росією, тому вибачте, але тепер уже ніхто не може говорити, що вступ України «наблизить НАТО до росії», – пояснив політик ([Європейська правда](#)).

При цьому він нагадав, що «для розширення НАТО нам потрібен мир», тому Україна повинна пережити війну, щоб вступити в Альянс.

«Держави у війні не можуть приєднатися до НАТО. Однак я не уявляю собі довгострокової архітектури безпеки в Європі, при якій Україна не була б членом НАТО», – вказав Вебер.

Крім того, він підкреслив, що одним з критеріїв для вступу в НАТО – зміцнення державою безпеки Альянсу, що Україна робить вже сьогодні, стримуючи жахливу російську машину Війни. Також Вебер впевнений, що Київ відповідає цінностям Альянсу ([Європейська правда](#)).

Військовий експерт Олександр Мусієнко висловив свою думку, про те, що Збройні Сили України на 90–95 % готові до членства в НАТО ([УНІАН](#)).

«З точки зору готовності України, я бачу, що у нас на 90–95 відсотків все готово для того, аби набути членство в Альянсі. Далі це питання політичне, що залежить безпосередньо від членів-держав НАТО. Після того, як торік були ухвалені рішення про приєднання до НАТО Фінляндії і Швеції, вони продемонстрували готовність продовжувати розширення і приймати інші держави. І цей простір безпеки має розширюватися», – сказав Мусієнко.

За його словами, Україна на сьогоднішній день має боєздатну армію, яка демонструє ефективні результати проти переважаючих сил суперника.

Військовий експерт Олександр Мусієнко також наголосив, що Україна освоює стандарти НАТО в багатьох аспектах, а саме в структурі управління, організаційних процесах, логістиці, забезпеченні тощо.

«Ми освоюємо зброю і робимо дуже швидкий перехід. Фактично у нас вже відбувається переозброєння за натівськими стандартами. Наступний момент – це те, що ми прагнемо до розширення і до євроатлантичної спільноти, до вектору західної цивілізації від недоцивілізації зі сходу, яка нас атакує», – додав експерт ([УНІАН](#)).

Таким чином, хоча наразі питання про членство України в НАТО все ще залишається відкритим, і про консолідовану позицію усіх країн-учасниць Альянсу станом на сьогодні говорити ще зарано, проте вже можемо констатувати, що Київ став значно ближчим до набуття членства.

Усвідомлюючи всю важливість України для самого НАТО, високопосадовці провідних країн Альянсу наголошують на необхідності якнайшвидшого надання Україні членства. При цьому обов'язковою умовою представники Північно-Атлантичного Альянсу бачать завершення війни в Україні. Вагомим аргументом на користь вступу України є високий рівень боєздатності її Збройних Сил, а також масштаби та ефективність використання озброєнь стандартів НАТО у війні з росією, де українські воїни показують гарні результати, що відзначають в Альянсі. Тому є вагомі підстави розраховувати, що за підтримки провідних членів Альянсу та з упевненістю в майбутній перемозі – Україна в найближчій перспективі увійде до тепер вже справді *відкритих* дверей НАТО.